

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a esse de 2 ori: Mercurca si Sambet'a, F'icia una data pe septemana, — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. v. a. Pentru tieri externe 15 fl. sun. pe unu anu séu 45 doidieceri, or 3 galbini si 3 doidieceri mon. sunatória. Se prunumera la postale c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie ad. de 10 vorbe mari séu mici inserate se ceru 8 cr. Tacs'a timbrala e 30 cr. de fiacare publicare. Faradepunerea acestui pretiu inainte nu se voru mai primi publicari

Nr. 62.

Brasiovu, 7. Augustu 1862.

Anulu XXV.

MONARCHIA AUSTRIACA.

Cestiunea militiei granitiare.

(B) Aceasta cestiune atat de puçinu cercetata, prin *urmare* si fórte puçinu si reu cunoscuta tocma si de *catra* publiculu celu mai de frunte este si va mai remanea inca timpu indelungatu una din cele mai importante totuodata inse si mai delicate ale patriei nóstre, ca si ale Croatiei, Slavoniei si Banatului. Cestiunea militiei granitiare seu cum se mai numesce confiniarie ori limitane se intinsese numai pe scurtu in diet'a din a. 1842, precum si in cea din a. 1848, inse in acestu anu furiosu cei carii vorbia in publicu in favórea granitiariloru — romani, sécuí séu slavi, totu una, — o facea mai multu numai pentruca fiacare in parte avea trebuintia neaparata de — bratiile loru. In a. 1851 graniti'a militara transilvana se desfiintia, cea secuésca precum se dicea, pentru necredinti'a ei, eara cea romanésca, nu se scie pentruce, afara numai déca cumva nu aru fi cumpanitu temeuri de natur'a acelora, pe care raposatulu Bedeus de Scharberg le substernuse ministeriului intr'unu memorialu secretu, adica cum amu dice, de frica, cá nu cumva si romanii astadi mane se cadia in necredintia! Fia ori cum va fi, destul ca militi'a confiniaria e desfiintiata, referintiele inse nenumerate ale locuitoriloru respektivi nascute cu infintiarea si din natur'a acelui institutu militarescu nu suntu de locu deslegate nici regulate intru nimicu, si din mare nenorocire, fórte puçini ómeni se ocupara pana acum cu cercetarea, luminarea si complanarea acelor referintie, care pana astadi au ajunsu a cresce si a se preface in totu atatea diferentie intre statu si intre locuitorii tienuturiloru militiei confiniarie. Diet'a din anulu tr. a Croatiei apucase la mun'a sa cu mare caldura si durere de inima caus'a granitiei slavóne; in Transilvani'a inse nu erá nici unu corpu legislativu, carele se'si intrepuna mijlocirea sa binevoitóre; eara incercarile unoru deputatiuni particulare au mijlocitu la Vien'a compunerea unei comisiuni amestecate, despre care ne mai fusese vorb'a si altadata. Déca acele comisiuni se voru fi apucatu de lucru si déca ele primescu informatiuni in tóta privinti'a adeverate, cine scie se ne spuna unu lucru cá acesta? Unu velu misteriosu se pare cá ar fi trasu preste cestiunea desu atinsa.*) Amu dori fórte cá se ne vedemu su totulu insielati in opiniunea nóstra ce amu conceputu despre caus'a militiei granitiare romanesci transilvane, pentruca aceea si este in adeveru prea sinistra. Noi adica credemu pana acumu asia, cumuca caus'a granitiariloru este privita si tractata de catra cei interesati la ea cá o cauza desperata, candu totusi punendu cineva cu totuadinsulu umerii — firesce ajutati de o perfepta cunoscentia a lucrului — ea s'ar potea lamuri prea bine prin urmare si — castiga.**)

*) La misteriositatea aceasta, nu e culposu nime altulu, decatu acei din interesati, cari au luatú séu iéu parte ia ele, fara a impartasi ceva despre cursulu luorului. Red.

**) Deputatiunea din Dec. 1860, tramisa la Vien'a din tienutulu fostulu alu doile regimentu de margine, prin cerea ei generale, a asoperatu, de se a pusu odata capetu nesecuritatei ce a domnitu dela desfiintiarea granitiei militari incoce. Acestu resultatu 'lu a cascigatu ea prin studiulu de 5 díle si 5 nopti, ca-ci compunatoriului cererei, caus'a 'ia fostu

Noi ne mai descoperiseramu si la alte oca siuni dorinti'a de a vedé caus'a granitiariloru desbatuta si lamurita inadinsu si cu temeuri sanatóse; pana astadi inse amu priimitu numai cererea cea generala séu memorialulu, pe carele deputatiunea granitiariloru dela regimentulu alu doilea ilu compusese in Vien'a*) cum si altulu mai nou, particulariu dela unu fiu alu regimentulu anteu, care 'lu a destinatú si pentru publicitate. Din acesta ne luamu voia a impartasi urmatórele:

MEMORIALU.

Despre relatiunile si starea in care se au aflu poporimea romana — din fostulu regimentu de infanteria granitiara alu 16-e, romanu anteu — mai nainte de a fi fostu cuprinsa in institutulu granitii; apoi supt timpulu in care au fostu cuprinsa in numitul institutu, dela infintiarea acestuia in anulu 1762 pana la urmata desfiintiare in 1/13. Martie 1851, — cu privire atatu la servitiile si suferintiele acestei poporimi pentru patri'a comuna — catu si la proprietatea teritoriala, si alte drepturi care le avea mai nainte de infintiarea acestui institutu, si acelora care i se au datu cu privilegiulu acesta, — façia cu sevirsirea urmatei desfiintiari.

Introdúcere.

Graniti'a militara romana din marele principatu transilvanu carea se infintiase inca din anulu 1762, se au statornicitu si regulatu prin patentulu imperatesei reginei si marei principese Maria Teresia din 12. Noembrie 1766.

Poporimea romana locuitoare pe la marginele tierrei de catra amiédiadi si de catra nordulu spre resaritu — afara de vreo cateva comune in tienutulu Hatiegului, in care locuescu si puçini magiari — inse cu intréga trecere peste comunele locuite de sasi, macaru ca inca suntu situate in lini'a granitiei militare, (si nincetatu se provóca la „ad retinendam Coronam“) se au cuprinsu cu sil'a la infintiarea granitiei romane, asia catu prin aceasta siluire, mai multe familii boeresci si libertine din comunele militarisande au debuitu se'si parasésca proprietatile sale de pamentu ce le posedea din vecie; si se emigreze in alte parti ale tierrii, séu si in afara de aceasta tíera. — Procesele cele multe care sau nascutu mai tardiu din caus'a acestei emigrari: pentru despagubirea urmasiloru acelor emigranti suntu prea bine cunoscute, si dau cea mai eclatanta dovada.

cunoscuta fórte puçinu. ba mai nice decat. Déca unu timp atat de scurtu, vedi bine prin informarea din partea deputatulu Nascu, care e archiv'a viia a causei, a pusu fundamentulu la perseverarea lui de unu anu acolo in Vien'a si daca asfeliu au fostu cu putintia a dá lucrului insemnatatea meritata, facandu a se numi spre descurcarea definitiva a lucrului comisiuni ad hoc; atunci catu nu aru poté face unu studiu mai indelungatu, daca lucrulu nu ar ajunge séu pe mana unoru mesteristrica, séu a unoru ómeni fara consciintia, or fara interesare sincera mai de aprópe! Acumu inse ni se pare a fi cam tardiu, ca in distriptulu Naseudului, decisiunile comisiunei sunt date multoru comunitati, ba la unele si timpulu recursoru a trecutú. Seimu, cumuca recourse se au facutu incontra deciseloru esite, inse ce resultatu voru avé, va aratá viitorulu. Numai de nu se aru fi luat lucrul pre pe usioru, caci tunci se póte stricá multu din ceea, la ce a pusu fundamentu cererea din 10. Dec. 1860. Red.

*) S'a publicatu in F'oi'a Nrii 12, 13 si 14 a. c. Red.

§. 1. Infiintiarea regimentelor de graniția română, clasele poporului care se au cuprinsu la infiintiare, — și drepturile acestuia, care parte le avea de mai înainte, și parte — care i se au datu prin infiintiarea acestui institutu.

Dupa sunetulu cuventului din mai susu citatulu patentu imperatescu, poporulu romanu atunci cuprinsu in alu 16-lea regimentu de infanteria granițara romanu anteu au constatu și adeva:

A. Din boeri nobili și scutiți, carii pe temeiulu donatiuniloru capatate dela fostii regi și principii ai patriei, posedea proprietatile sale de pamentu liberu din vecia — liberu de tota contributiunea — séu alte prestatiuni, afara de obligatiunea de a apară patri'a comuna in timpi de pericolu. —

B. Din libertini, carii in temeiulu privilegiiloru sale de libertate inca posedeau proprietatile sale de pamentu liberu.

C. Din Libertini*) locuitori in fondulu regescu, care in temeiulu dreptului de libertate comunala — care esista preste acestu terenu — anca posedea proprietatile sale de pamentu liberu și mai pre urma —

D. Din poporulu unoru comune romane — care pe atunci se află in relatiuni subditale, și care din acestea se au rescumperatu dela unii proprietari parte prin bani și parte prin schimbări cu posesiuni din comune camerale, carui poporu in temeiulu predisului patentu imperatescu i se au donatu dreptu de libertate, esimanduse cu totulu din relatiunile subditale — prin urmatórea determinare a acelu patentu, unde dice: „Noi Maria Theresia imperateasa etc. etc. . . . și fiindu ca avendu Noi in ochi acestu scopu duplu (de a organiza in Transilvani'a ostasime nationala granițara, pedestra și calarétia spre a face servitii și in folosulu Transilvaniei și in alu intregulu imperiu,) afara de cele doua regimente pedestre și unulu calaretiu formatu din natiunea saucésca, amu aruncatu ochii nostrii cu binevointia la acei locuitori ai marginiloru Transilvaniei parte unguri nobili și Nobili și libertini romani, parte earasi la carii dela magistratulu Bistriției și alti possessori spre ajutorulu și naintarea scopulu nostru, din natiunea romana se au concesu, și asia se au datu de plinu conducerii militare și carii locuescu in tienstulu Rodnei și in alte locuri, am intorsu ochii nostri cu binevointia și am ordinaru, cá numitii Rodnéni și romani de pre alte locuri, carii nu éra liberi — se se scóția din relatiunile subditale, și impreuna cu altii se fia partasi la tóte prerogativele cuvenite statulu militariu asie, cá atatu ei insii pentru persón'a loru, catu și ai loru prunci, cari sunt nascuti pana acumu, sau se voru nasce de acumu inainte, se fia liberati de tóta obligatiunea subditala, și se fia priviti cá adeverati ómeni liberi, tóte averile proprii ale fiacarui individu cu tóte folosintiele și fruptele, se fia scutite in vecii veciloru de dieciuelile pe care avea datin'a de a le plati mai înainte, ca proprietari se fia aperiți impreuna in puterea legiloru patriei și dupa articullii militari, se póta și se trebuiésca a usita a se folosi și a se bucura de tóte acelea prerogative și scutintie, pe care le usitésa și de care se folosescu și se bucura ceilalti ómeni liberi etc. etc.***) — prin urmare acestoru fosti

*) Libertinus in legile Transilvaniei nu are nicidecum a- cea semnificatiune fórté urita, pe care o au frantiosii in limb'a loru, adica omu desfrenatu, destramatu; ci libertinus este opusulu dela servus și iobagio.

**) In tiesetur'a originala asia: „Noi Maria Theresia Dei gratia etc. etc. etc. . . . Dum itaque in duplici hoc clementissime Nobis praefixo scopo, praeter illa e Natione siculica in statum jam deducta duo pedestria et unum eqnestre Regimen una etiam in dicta Transilvania in limitanea habitantes partim Nobiles Hungaros, Nobiles item et libertinos Valachos partim vero in illos, qui per Magistratum Bistricziensem aliosque possessores e gente valachica in sublevationem et promotionem intentionis Nostrae cessi, consequenter militari jurisdictioni plenarie traditi sunt, inque Districtu Radnensi et aliis locis resident, oculos Nostros benique conjecimus, recensitosque Radnenses, aliorumque locorum vallachos, qui libertate non gaudebant, e priori statu subditali eximendos, et in concreto omnium militari statui competenti non praerogativarum taliter participes futuros decrevimus, ut tam ipsi pro sua persona, quam eorundem iam nati ante in posterum jam nascituri liberi, ab omni subditali obligatione absoluti pro veris libertinis habeantur, omnia cujuslibet individui bona propria

subditi li se au datu și tóte acele drepturi și imunitati care le au alti ómeni liberi in patria, — cu atatu mai multu, cu catu drepturile și imunitatile ce le au alti liberi din patria — sunt donate prin fosti domnitori ai țierei — anca numai prin asemenea formalitati — și anca póte tocmai cu aceleasi cuvinte. —

Dupa premisele de mai înainte, se póte cu totu dreptulu afirma, ca cea mai mare parte a poporului — care se au fostu cuprinsu in fostulu regimentu de confinie romanu antei — au constatu din boeri nobili și scutiți, eara cealalta din libertini; și cu acestia au posediatu proprietate de pamentu libera, de impreuna cu celelalte drepturi și imunitati care se cuvinu prediseloru clase, — pentru ca altumintrelea prea marit'a imperateasa in susu citat'a patenta cu privire la poporulu celu din relatiuni subditale cuprinsu in graniția militara, mai incolo nu se ar fi esprimitu in urmatoriulu modu: — „tóte bunurile și averile fiescecarei persóne cu tóte folosintiele și productele acelor'a, se fia scutite de suptu dieciuiéla (dijma), care se dá mai înainte dela densele, și densii cá adeverati proprietari se fia din posteritate in posteritate aparati prin legile patriei și articullii militari, și se aiba a se bucurá de tóte acelea prerogative și imunitati, de care se bucura, in care petrecu și care intrebuintiéza ceilalti ómeni liberi, se póta și ei a se bucurá, a petrece, și a intrebuintia. —

§. 2. Serviciile și suferintiele poporului sub starea institutului de graniția militara.

Fostulu regimentu de graniția romanu anteu se au infiintiatu din mai înainte memoratele patru clase de poporu, — și asia acesta au trecut cu tóta proprietatea sa de pamentu care 'lu posedea parte cá nobili scutiți, și parte cá libertini in administratiunea militara. —

Prin cuprinderea acestui poporu in graniția, și prin trecerea proprietatiloru sale de pamentu in administratiunea militara, i se au nascutu subtu durarea acestui institutu, cu privire la averea și bunurile sale, apoi la bun'a stare a sa, facia cu poporulu din celelalte parti ale țierei, insemnate daune, dintre care cele mai de capetenie sunt urmatórele, adeva:

1. Pre candu locuitorii din celelalte parti ale țierei se au ingrijitu supt intregu timpulu vietii loru, numai de economiele séu meseriele sale, și asia ajungeau la averi și stare buna — éra granitierii indatorati a asteptá gata in totu decursulu vietii loru, primindu ordinatiune de a pasi in servitiulu patriei comune spre a garanta pentru pacea din intru și din afara la cele mai pretióse ale loru bunuri pre lumea aceasta, adeva: cu viéti'a seau sanatatea — lasandusi economi'a séu meseri'a loru in grija nepotintióseloru neveste, ori mai nepotintiosiloru sei copii, carii din acestea de abia 'si potea agonisi pana de tóte dílele, dara nici decatu — ori ce avere seau stare mai buna. —

2. Proportiunea in care seau impartasitu ceilalti locuitori la apararea patriei comune, facia cu granitierii, au fostu fórté neasemenea și nedreapta pentruca, pe candu din partea celoru antei numiti, din 2000 de abia se dau 2 insi spre servitiulu militariu, éra din cei pre urma numiti fiesce care barbatu — donatu dela provedintia cu trupu sanatosu, indatoratu pana in alu 50. respective 60. anu alu vietii sale cu servitiulu militariu — asia catu nu arareori se intimplá, ca tat'a deimpreuna cu doi, trei sau patru feciori se aflá deodata in servitiulu militariu pentru patri'a comuna; — darea inse, carea au dat'o pe atunci ceilalti locuitori din patria — și purtatulu celorlalte greutati — aici nu se póte lua in consideratiune pentru neinsemnatatea acelora, cu atatu mai puçinu, cu catu in graniția militara se au cuprinsu familii boeresci și nobile in celu mai mare numeru, care de si nu s'ar fi militarisatu, ar fi remasu totusi cá orice alti nobili, scutite de orice dari seau prestatiuni.

3. Servitiulu granitiarescu, care se au impusu pre mai înainte fostii boeri și nobili, au fostu numai unu actu silnicu și nelegiuitu — fiindu ca acestia éra in temeiulu donatiuniloru sale — cá si nobilii de alte natiuni, numai in casu de resboiu indatoriti cu servitiu militaru, — afara de acestea apoi:

cum omnibus usibus et fructibus ab antea praestari solitis decimis a posteritate in posteritatem eximantur, proprietarii insimul juxta leges patrias et articulos militares protegantur, et omnibus illis praerogativis et immunitatibus quibus caeteri libertini utuntur, fruuntur et gaudent, uti, frui et gaudere possint atque debeant.

4. Se au cuprinsu in mai tóta graniti'a venitulu dela mai multe obiecte alodiale — adeca: arendile pentru pasiunitulu mai multoru munti comunali, arendi dela mai multe mori comunale, dela crajmaritu, dela macelaritu si vam'a dela unele targuri, spre infintiarea fondului de provonte, — din care apoi se acopereau lipsele cele estraordinare ale granitierimei — macaru ca acestea erá parte proprietate a boeriloru nobili si parte a libertiniloru. —

5. Tóte locuintiele pentru stabu si oficii din regimentu se au edificatu pre sesiuni de ale alodiului comunu, la a caroru edificare si reparature éra poporimea granitiara silita a face adeseori septamani intregi dile de lucru — parte cu palmele, si parte cu trasuri, fara nice o resplata, — fiindca acesteia i se da numai la edificiiuri din fundamentu de nou zidite o fórte restrinsa resplata séu soldu; care casu inse numai de rareori se intempla, pentru ca cele mai multe edificatiuni care si de se edifica de nou din fundamentu, totusi se efectua partialu sub titulu de reparatura mare, la care erá poporimea datóre a face dile de lucru fara nice o plata, care prestatiuni anumerate cu cele 18 dile de lucru publicu — cu care erá datóre a face tóta cas'a granitiara, faceau la olalta preste anu — nu cu multu mai puçine decatu aveau iobagii de a face — dile de robotu, fiindu acestia apoi cu totulu scuti de servitiulu militaru. (Va urmá.)

Brasiovu in 19. Augustu 1862. Diu'a nascerei inaltiatului nostru imperatu si marelui principe alu Transilvaniei Franciscu Iosifu, pentru a carui viétia îndelungata si fericita se inaltia catra ceriu ragatiunile milióneloru de credintiosi de tóte confesiunile din intins'a monarcia austriaca, precum si din totu loculu, unde se afla credintiosii sei suditi, a fostu precésa astadata de o Dumineca si asia putura luá parte la serbarea preserei ei, tóte clasele poporului. Asfelu se srinsa Dumineca sér'a in 17. o multime nenumerala in piatiulu Brasiovlui spre a urmá tobei de séra petrecuta de music'a militare a ulanilor garnisonati aici si spre mai marea inaltiare a inimeloru pentru domnitoriulu loru. Cetatea a fostu iluminata. Eri diminéti'a ne detera salutarile tunurilor si tob'a de diminéti'a si music'a semnalulu inaltei serbatori, ce la romani se mai maresce, cadiend in diu'a schimbarei la façia. In besericele tuturoru confesiuniloru se tienù serbitiulu dumnediescu cu tóte cuviintiósele ceremonie besericesci, ear' in beserice'a parochiala romano-catolica se tienù la 10 óre mis'a mare, la care luara parte tóte autoritatile civili si militari, precum si unu fórte mare numeru din publiculu de tóte plasele si religiunile. La prefacere salutá garnisón'a prin batalionulu anteiu a regimentului de infanteria Mazzuchelli, ear' dupa liturgia se cantá din coru imnulu „Dómne tiene si protege“ in limb'a germana, apoi dupa finire se facura indatinat'a parada militare, favorita fiindu de timpulu celu mai frumosu. La amédiu fú prandiu mare la pomulu verde. Salvele tunurilor insinuara toastele redicate pentru Maiestate si famili'a s'a, ear' sér'a se fini serbatórea cu soareoa, ce o dete D. generariu de aici.

Opiniunea publicului despre espusetiunea romanésca din Brasiovu.

In raportulu subscrisului facutu adunarii generale in 28. Juliu cu privire la espusetiune nu sa disu despre resultatulu acestei fragede incercari nimicu positivu, ci publiculu a fostu rogatu cá se mérga, se véda si se'si formeze singuru judecat'a s'a.

Jurnalistic'a nóstra e chiamata a informá pe publiculu din afara despre opiniunea ce'si voru fi facutu cercetatorii espusetiunii in timpulu precatu aceeași stete deschisa, eara subscrisulu se simte indetoratu a turná óresicum in o forma déca nu mai multu, incai opininiunea maioritatii precumpanitóre a cercetatoriloru espusetiunii si cu aceast'a a'si complini raportulu seu din 28. Juliu.

Mai inainte inse de a voi se ne facemu interpreti (talmaei) ai opiunii publice, se cuvine a ne insemná impregiurarea, cumca publiculu a constatu din romani si neromani; apoi cunoscutu este, ca cu alti ochi privesce o mama la fetulu seu, frumosu séu uritu, si earasi cu altii o persóna streina. Preste aceast'a trebuie se ne ferimu fórte a luá complimentele spuse in façia de adevaturi esite din convictiuni, ci ca in asemenea casuri voindu se audimu opiniuni france nefatiate, se cuvine a ne trage mai in dosulu publicului si a ne insemná judecatile ómeniloru atunci candu ei nu suntu genati (sfiti) de nimini si de nimicu.

E bine, in aceasta pusetiune care fú óresicum resultatulu observatiuniloru nóstre?

Eata'lu in cateva cuvinte.

Maioritatea departe precumpanitóre a cercetatoriloru romani si neromani a fostu prea indestulata cu espusetiunea romanésca. O minoritate órecare se vediú rapita de bucuria pentru totu ce a intimpinatu mai virtosu in trei sale implute cu obiecte de espusetiune.

O alta minoritate a fostu ne'ndestulata cu numerulu celu relative micu alu obiectelor. Cercetatorii indestulati preste totu au fostu din clas'a aceloró ómeni, carii din capulu locului s'au indoitu nu numai de vreunu resultatulu oricare, ci carii n'au crediutu nici macaru cá se voru afla la romani si romane obiecte de acelea, care se merite de a fi scóse si puse in vederea lumii, precumu si dintre acei ómeni, carii aflasera mai nainte cu doua si cu trei luni, cumuca intre poporu se latise o spaima si grija mare de o parte, cumuca déca ómenii voru arata care ce scie si ce póte, voru veni apoi finantarii statului si ii voru incarca cu contributiuni, tacse si accise noua, multu mai grele si decatu acelea pe care trebuie se le platésca in dílele nóstre, eara de alta, cumuca aceia carii le ceru manufapturi séu produse mai virtosu spre ale trimate la espusetiune, nu le voru mai re'ntórce niciodata. Prin urmare judecandu dupa resultatulu, acésta clasa de cercetatori ai espusetiunii póte fi in adeveru prea indestulata cu aceeași.

Minoritatea coprinsa de o bucuria entusiastica consta earasi mai virtosu din ómeni, carii punu celu mai mare temeiu pe judecat'a strainiloru, pe care audinduo nu mai potea de bucuria vediendu cumuca acestia anca lauda, ba ca multi din ei era suprinsi cu totulu de o espusetiune cá acésta a unu poporu, dela care densii aru fi asteptatu orice altu pe lume, numai nu asemenea curagiu de a se mesura in arte si industria cu celelalte popóra conlocuitoare.

Toti acestia pretindu cu deadinsulu a se tipari nesmintitu unu catalogu, din care se póta vedé si posteritatea, ce au fostu in stare se produca romanii la a. 1862.

Din contra minoritatea cea ne'ndestulata (constatóre totu numai din romani) afla vina la o parte mare a preotimii, cá cerculariele archieresci séu nu lea publicatu nicidecumu séu numai a lenea, cá nu sia luatú ostenél'a de a petrunde la insemnatatea lucrului, a o esplica si poporeniloru; totu asemenea mustra si pe intielegintii mireni, cá cei mai multi din ei s'au portatu cu o nepasare demna numai de straini; ca din cele mai multe tienuturi ale tieriei nu s'a tramisu tocma nimicu la espusetiune, cá anume Bucovinenii si ungurenii din Biharu, Satmaru, Maramuresiu etc. se paru a fi chiaru despretiuitu nu numai ide'a espusetiunii, ci tocma si asociatiunea transilvana si asié mai departe; cá mai in scurtu, dela 600 mii de familii romanesci din tierile monarciei austriace de aru fi datu cate unu obiectu numai 5 familii din 100, totu se ésa 50 mii bucati. —

Noi acestoru judecatori atatu de aprigi le respundemu astadata numai pe scurtu cu proverbialu cunoscutu, cá totu inceputulu este greu, precumu si cá, neum Rom'a ci nici macaru unu satu nu s'a potutu face numai intr'o dí; eara dupa acestea trecemu si la alte observatiuni ale nóstre mai speciale. (Va urm'a.)

TRANSILVANIA. (Sciri diferite.) Pre catu sunt de imbucuratóre scirile sosite din cele mai multe parti ale patriei despre secerisiulu din estimpu, cumu si despre starea viitoru, pe atata sunt suparatóre si intristatóre desele insciintari coprinse in diurnalele din patria despre cele mai cumplite nenorociri de focu, intemplata atatu in Transilvani'a catu si mai virtosu in Ungari'a acum cá si in a. 1861. Precum mai spusese, intr'unu sat mare anume Dumitra din partile Bistritiei au arsu pe la capetulu lui Juliu 217 case. In 5. Aug. totu in acelu tienutu se dete focu la satulu sasescu Wolkendorf, unde arsera 33 case si 26 siuri pline de tóta strinsur'a din estimpu. In Dumitra isi perdura viétia in focu 4 femei, eara in Wolkendorf 1 barbatu si 1 femeia. Este de prisosu a mai oserbá, cá prepusul pentru acestea focuri cade pe romani, carii se afla in certe si procese de hotara cu sasii. Si intru adeveru Gazetele unguresci diu Clusiu publicoa o scire din Bistritia, dupa care acolo in 5. Aug. a. c. unu romanu voindu se dea focu intr'o ulitia a cetatii ar fi fostu prinsu in fapta si aruncatu in temnitia, unde isi astépta pedéps'a. — Se póte si acésta, cá facatori de rele, ómeni criminali se afla intre tóte popórale acum cá si dela inceputulu lumii. Totusi noua ne vine a provoca pre toti aceia, carii voiescu a clasifica erimele dupa nationalitati, cá se ia la mana registrele tribunaleloru

pedepsitorie cate s'au portatu in cursu de 10 ani si anume dela 1851 pana inclusive la 1860 din tóta tier'a, séu déca mai voiti, din tóte tierile, se impartia numerulu criminaliloru dupa proportiunea numerului popóraloru de fiacare natiune in parte, se mai puna in cumpana si midiulócele de cultura ale fiacarui poporu si — favórea ce li s'a facutu toturoru aceloru invinuti, carii s'au potutu apara in limb'a loru nationala, apoi se vedemu incatrau va bate limb'a cumpenei, cum si impregiurarea, ca pela satele sasesci pe unde ómenii se asigurá mai nainte, apoi isi da focu siuriloru pentru cá se capete bani multi dela societatile de sigurantia, nici odata nu se descoperia unii pe altii, pentruca crim'a patrata le folosia la toti.

Tetiunari'a este o crima, care odinóra se pedepsia fórte cumplitu, in aruncarea in focu séu cu tragerea in tíepa. Pedepse cá acestea nu mai sunt pentru timpurile nóstre; cu tóte acestea si acumu tetiunarii n'ar trebui crutiati intru nimicu. Totdeauna tetiunaria a fostu fetulu unui caracteru satanicu resbunatoru, inse totuodata si fricosu. Oameni caroru le este frica a se mesura fačia in fačia cu contrarii loru, se apuca a le da focu intr'ascunsu, a'i saraci si a'i face fugari pe pamentu. Arma fórte usioru de portatu acésta, carea in totu minutulu se póte întórce asupra resbunatorului; atunci inse nu aru mai remanea locuintie omenesci pe façi'a pamentului, afara numai de acelea care saru cladi totu din materiala nesusupuse consumarii focului.

In Secuime tetiunari'a este, precumu se mai oserbase, o crima cu a carii patrare locuitorii s'au dedatu cá si cu amblarea timpului. Din Ungari'a citimu in Nrii din urma ai lui „Pesti Napló“ cele mai fioróse sciri despre o multime de nenorociri casionate prin focu. In trei díle au arsu la vreo 10 locuri, intre care unu orasiu s'a topitu in catu au remasu numai doua case neconsumate de focu.

Intre romani cele mai dese intemplari de focu sunt var'a, candu se da focu nutretiului adunatu in clai si capitie afara in campu.

Nu vomu inceta nici odata a roga pe toti preotii si pe toti carturarii romaniloru, ce se'i indemne pe acestia asi cladi locuintie din moterialu solide, precumu si — la casuri de asia a nu se odichni, pana candu nu voru descoperi cu orice pretiu pe tetiunarulu.

AUSTRIA. Vien'a, 10. Augustu. Senatulul imperiului séu cumu lear placea unora a'lu numi, parlamentulu auatriacu isi luá deocamdata ferii séu vacantia de vara pana catra tótna inainte. Cu acésta ocaziune intréba earasi o parte a publicului celui luminatu despre rezultatulu ce voru fi avutu acele debateri indelungi, care sau inceputu in primavar'a anului trecut si cu óresicare precurmari de ferii au tienutu pana in Iuliu a. c. Cei mai multi sunt de acea opiniune, cumuca a-cestu asié numitu parlamentu nu aduse imperiului nici unu folosu practiculu pana acumu, pentruca déca vei díce, cumuca in acestu senatu s'aru fi descoperitu mai anteu tóte acelea rele si nevoi de care suferé tierile imperiului, apoi vei remanea infruntatu cu debaterile si actele senatului imperatescu din a. 1860, intru carele s'au datu mai anteu pe fačia tóte nevoile cate au coplesitu pe popóra sub sistem'a cea absolutistica de 10 ani, intre care la loculu anteu sta infricosié'ta datoria de statulu, inmultírea cea greu apasatóre a contributiunii, loviturile cumplete pe care leau luat industri'a si comerciulu, asuprelile religióse urmáte din concordatu s. a. s. a. Aici inse nu póte fi vorb'a numai despre a descoperi relele, ci capulu lucrului este ca aceleasi se se si vindece; apoi tocma scadárea acést'a se afla senatului imperialu, ca despre acelasi anca nu se póte díce, cumuca aru fi vindecatu unu singuru reu din cele de care patimesce statulu.

Este prea adevératu, cumuca pe urm'a lucrariloru senatului imperialu se vede anca prea puçinu folosu practiculu, inse tocma asia este earasi adevéru, cumuca nevoile acestui statulu nici decumu nu se potú usiora séu delatura prin consultatiuni si debateri numai de unu anu si doi. Se luamu de esemplu unu organismu omenescu, intru carele s'ar fi inradacinatu si invehitu vreo bóla óresicare. Se va cere pentru respectivii medici catuva timpulu pana se cunósca ból'a pe deplinu cu tóte complicatiunile de altele cate se voru fi mai ramurindu prin trupu, inse si mai multu pentru cá se'i afle medicin'a nemerita, cumu si se o aplice treptatu si cu cea mai mare luarea-

mente cá in cursulu vindecarii se nu se intemple nici unu felu de escesu. Cu catu mai virtosu representantii unui statulu au se'si incorde si se'si indiecésca a loru luareaminte, pentruca nu cumuva voindu se faaca statului bine mare, se'i casiune unu reu si mai mare. Acésta regula este a se oserba in Austria'a mai strinsu decatu in alte staturi europene. De aceea se nu ne miramu nici decumu, déca senatului imperiului a facutu pana astadi atatu de puçinu. — Se mai consideramu earasi, cumuca locuitorii din tierile austriace numite ereditarie nu au fostu dedati intru nimicu cu viéti'a parlamentara si cá tocma o parte mare din representantii loru au avutu trebuintia si mai au anca, numai pentruca se'si castige unu exercitiu, o rutina orecare in afacerile publice a le tieriei, pe care unii le cunoscú reu, eara altii de si le cunoscú, n'au inse nicidecumu darulu de a le sci propúne si desfasiura in adunari publice parlamentare. Dar' apoi de vomu mai adaoage la tóte acestea luptele de principii, bigotari'a, intrigele fórte diferite, neunirea nationalitatiloru, fric'a de predominirea germanismului, — desbinarile dintre Ungari'a si cealalta monarchia, vomu potea judeca usioru, care este pusetiunea senatului imperatescu.

PUBLICATIUNE.

In urm'a gratiosului decretu regescu ddtulu 20. a l. c. Nru 2766 se provóca toti servitorii c. r. de officii si suplenti de servitori petrecatori in Transilvani'a, ca locuinti'a loru presente precumu si schimbarea ei eventuale fara intardiare se o arete acestui guberniu regescu.

Din siedinti'a guberniului pentru marele principatu 1—3 Ardealulu, tienuta in 21. Iuliu 1862.

E D I C T U.

Dela officiu Oppidulu Dobra in comitatulu Hunedóra, se face cunoscutu, ca Oppidulu Dobra va da Bolta (Prevelia) sa propria ce consta dein 2 odai de locuintie, 1 bucatoria, 1 camera, 1 sopronu, 1 gradsiu pentru 2 cai si gradina de legume, pe calea licitatiunei publice pe tempulu dela 1. Noemvrie 1862, pana la finitulu lui Octomvrie 1865 in arenda.

Licitatiunea se va tiené intru a 20/8. Septemvrie anulu curinte in cancelaria comunale in Dobra, — unde se potú vedé conditionile licitatiunei si ale contractului de arenda.

Competentii la acesta arenda au se depuna innainte de inceperea licitatiunei unu Vadium de 10% din pretiulu strigarei — séu in bani gata séu cu efecte, innaintea comisiunei licitatóre.

3—3

Officiulu Oppidanu,

INSCIINTIARE.

La Gras, Barth & Comp. in Breslau a esitu o brosiura, care cuprinde mai multe sute atestaturi despre

Sirupu de peptu,

care se apróba de mai multe fisicate, unu mediuocu pentru orice tuse vechia pentru durere de peptu, ragusial'a de ani, greutate in gatu, plumin'a balosa, care intr'unu casu fórte numerosu, au liferatu celu mai mulumitoriu resultatulu.

Acestu Sirupu lucrédia indata dupa intrebuintiarea d'anteiu avantsiosu binefacatoriu, mai virtosu la tuse convulsiva si tuse magaresca, ajuta scóterea cei lipice inecaciósá, flegma, alina ivitamintu in gitlejiu si departedia in scurtu timpulu ori care macaru catu de infocatu chiaru si tusea de eptica si scuipatura de sange.

Pentru BRASIOVU am datu D-lui **S. P. Mailatu** unicu depositoryu.

Pretiulu unei $\frac{1}{4}$ butelia 1 fior. in sunatori.

2 " " $\frac{1}{2}$ " 2 " " " " G. A. W. Mayer in Breslau. (Prusi'a.)

Cursurile la bursa in 19. Augustu 1862 sta asia:

Galbini imperatesci	—	—	6 fl. 09 cr. v. a.
Augsburg	—	—	126 " — "
London	—	—	128 " 30 "
Imprumutulu nationalu	—	—	70 " 40 "
Obligatiile metalice vechi de 5 %	—	—	82 " 35 "
Actiile bancului	—	—	788 " — "
" creditului	—	—	208 " 40 "